

MENNTA- OG MENNINGARMÁLARÁÐUNEYTI

Ytra mat á framhaldsskóla

Viðmið og leiðbeiningar fyrir matsaðila

Endurskoðað júní 2016

Formáli

Síðan 1996 hafa framhaldsskólar unnið að innra mati (sjálfsmati) á starfsemi sinni í samræmi við framhaldsskólalög. Í lögunum frá 1996 var menntamálaráðuneytinu ætlað að gera úttektir á sjálfsmatsaðferðum skóla en með lögunum frá 2008 voru eftirlitsskyldur ráðuneytisins auknar þannig að þær ná nú til allra þátta í skólahaldi framhaldsskóla. Samkvæmt reglugerð nr. 700/2010 um mat og eftirlit í framhaldsskólum skal framhaldsskóli meta með kerfisbundnum hætti árangur og gæði skólastarfsins. Virkt mat skal samofið annarri starfsemi skóla. Það skal vera umbótamiðað og ná til allra helstu þátta skólastarfsins. Tryggja skal virka þátttöku starfsmanna, foreldra, nemenda og skólaráðs í innra mati, eftir því sem við á og matið skal byggja á fjölbreyttum gögnum.

Fram til þessa hafa verið veik tengsl milli innra mats skóla og ytra mats ráðuneytisins. Ein afleiðing þessa fyrirkomulags er sú að innra og ytra mat fjalla oft um gjörólíka hluti og styður þar af leiðandi ekki við hvort annað. Á háskólastigi er löng hefð fyrir því að fyrsti liður í ytra mat sá sá að krefja skóla um ítarlega sjálfsmatsskýrslu þar sem fjallað er um sömu efnisatriði og verða í framhaldinu tekin fyrir við ytra mat. Ytra mat felst þá í því að meta hversu vönduð og heiðarleg skýrslugjöfin er. Tilgangur heimsókna matsmanna til skóla og skýrslu um ytra mat snýst að verulegu leyti um að bregðast við og staðfesta það sem fram kemur í sjálfsmatsskýrslu skóla. Skóli fær skýrsludrög til athugunar áður en hún er birt opinberlega. Með þessu móti verður „samræða“ milli skóla og ytri matsaðila mun markvissari en ef skólaheimsókn er óundirbúin.

Ráðuneytið hefur ákveðið að hafa sama fyrirkomulag gagnvart framhaldsskólum og eru leiðbeiningar þessar liður í því að auðvelda skólum að taka saman sjálfsmatsskýrslu í tilefni af ytri úttekt. Sé vel að gæðastjórnun staðið innan skólans ætti sjálfsskýrslan að mestu að geta byggt á því starfi sem fram hefur farið innan skólans við að meta og bæta árangur og gæði með virkri þátttöku margra. Til þess að sjálfsmatið sé trúverðugt þurfa skólar að setja á fót einn eða fleiri hópa, með breiðri þátttöku starfsfólks og nemenda, til að fjalla um, meta og gefa eftirfarandi þáttum einkunn:

1. Stjórnun og skipulag.
2. Kennsla og námsframboð.
3. Samskipti og líðan.
4. Húsnæði og aðbúnaður.
5. Lykilárangur.

Hverjum þætti er skipt niður í tvo eða fleiri undirþætti með vísbendingum um góða starfshætti.

Miðað er við að ytri matshópur fái skýrslu um sjálfsmat skólans a.m.k. fjórum vikum fyrir heimsókn í skólann. Skólinn þarf að styðja mat sitt og einkunnagjöf með rökum og vísan í gögn og með því að leggja fram gögn sem ytri matshópur fer fram á.

Sjálfsmatsferli skóla í aðdraganda ytri úttektar – leiðbeiningar fyrir skóla

Þátttakendur

Mikilvægt er að sem flestir sem láta sig varða um starfsemi skóla komi að sjálfsmati á einn eða annan hátt, svo sem með því að móta áherslur í sjálfsmatinu, svara spurningakönnunum eða sitja í sjálfsmathópi. Mikilvægt er að fulltrúar allra hópa innan skólans og helstu hagsmunaaðila utan hans komi að sjálfsmatinu til þess að skólinn sé metinn frá mismunandi sjónarhólum; nemendur, kennarar, stjórnendur og annað starfsfólk. Einnig ætti að fá utanaðkomandi hagsmunaaðila, s.s. foreldra, fulltrúa grunnskóla á svæðinu, háskólasamfélagsins eða atvinnulífs, til að taka þátt.

Lagt er til að skólinn feli tilteknum starfsmanni (gæðastjóra, verkefnisstjóra) ábyrgð á sjálfsmatsferlinu, þar með talið að skipuleggja vinnuna, gera áætlanir, undirbúa sjálfsmatshópa, skipta verkum og fylgjast með því að þeir starfi eins og til er ætlast. **Í stórum skólum og skólum með fjölbreyttar námsleiðir ætti að stofna nokkra sjálfsmatshópa, skipta verkum milli þeim en fela þeim eftir því sem ástæða þykir einnig að fjalla um sömu þætti. Í minni skólum gæti nægt að stofna einn sjálfsmatshóp með 6-10 þátttakendum.** Í ljósi áherslu framhaldsskólalaga og aðalnámskrár framhaldsskóla á lýðræði innan skólanna væri vel til fundið að hópar velji sér sjálfir formann. Hlutverk formanns er m.a. að svara spurningum um matsferlið, halda gögnum til haga, sjá til þess að hópurinn skili á réttum tíma og gæta þess að ábendingar og skoðanir allra fái að heyrast í vinnunni.

Við val á þátttakendum í sjálfsmatshópa þarf einkum að hafa þrennt í huga. Í fyrsta lagi að hópar séu það stórir að í þeim sitji einstaklingar með ólíka aðkomu að þáttum sem þarf að meta. Endanlegt mat á þáttum ræðst ekki aðeins af gæðum fyrirbyggjandi gagna eða gögnum sem hópur safnar, heldur einnig af því að hópurinn hafi þekkingu á því sem honum er ætlað að fjalla um. Í öðru lagi má hópur ekki vera svo stór að fundir hans verði þungir í vöfum og það komi niður á afköstunum. Því er mælt með því að ekki séu fleiri en 10 í hverjum hóp. Í þriðja lagi verður að velja þátttakendur með tilliti til þess að umræða í hópunum verði hreinskilin og opin en ekki einsleit og þröng. Þátttakendur þurfa því að hafa samskipta- og greiningarhæfileika auk þess að geta myndað sér sjálfstæðar skoðanir.

Gögn

Vandað mat grundvallast á tölulegum gögnum og traustum upplýsingum. Gögnin þarf að setja þannig fram að þau styðji við matið. Greining gagna, þ.e. umbreyting gagna í upplýsingar, er því veigamikill þáttur í undirbúningi mats. Skólar eiga í fórum sínum mikið magn af gögnum sem þeir skrá reglulega, svo sem kennsluáætlanir, próf, einkunnir og umsagnir um nemendur, áfangamat, mætingar nemenda, kvartanir, kærur og fundargerðir. Öll slík gögn ætt að geta nýst við sjálfsmat.

Samræða

Gögn og upplýsingar duga ekki ein og sér, heldur þarf að leggja á þau mat. Mat er er ávallt einhvers konar dómur um stöðu mála og er því huglægt. *Samræða* er mikilvæg til að komast að niðurstöðu sem endurspeglar sameiginlegan reynsluheim einstaklinga sem taka þátt í henni. Opinská umræða í breiðum hópi sem byggð er á traustum gögnum, eykur líkurnar á því að niðurstöður mats séu áreiðanlegar. Tilgangur sjálfsmats er fá ígrundaða niðurstöðu sem byggir á vönduðum gögnum og upplýstri umræðu sem leiðir til aðgerða sem bæta skólastarf. Tilgangurinn er ekki að fá „annað hvort eða“ niðurstöðu.

Viðmið

Þau viðmið sem lögð eru til grundvallar sjálfsmatinu eru einkum fengin úr lögum, reglugerðum og aðalnámskrá fyrir framahaldsskóla. Við gerð leiðbeininganna var einnig tekið mið af góðum fyrirmyndum úr *Sameiginlega sjálfsmatsrammanum*, CAF (Common Assessment Framework). Sjálfsmatsramminn hefur verið þróaður frá árinu 2000 af tengslaneti opinberra stofnana í Evrópu til að aðstoða stofnanir til að bæta sig stöðugt.

Einkunnagjöf

Leiðbeiningar þessar gera ráð fyrir að mat hópsins á þáttunum fimm sé sett fram á formi greiningar á styrkleika og veikleika á hverjum þætti um sig, en að mat á því hversu vel einstaka vísbendingar eiga við um skólann sé á formi einkunnar á fjögurra stiga kvarða. Einkunnagjöfinni er ætlað að auðvelda hópnum að ná málefnalegri niðurstöðu um styrkleika og veikleika skólastarfsins og leggja þannig grunn að raunhæfum umbótatillögum.

Hverri vísbendingu er af hálfu skólans gefin einkunn á fjögurra stiga kvarða :

- (A) Mjög gott verklag sem samræmist fyllilega kröfum laga, reglugerða og aðalnámskrár
- (B) Gott verklag, flestir þættir í samræmi við lög, reglugerðir og aðalnámskrá
- (C) Uppfyllir lágmarksviðmið um verklag en margir þættir þarfnast úrbóta
- (D) Óviðunandi verklag, þarfnast gagngerrar endurskoðunar

Framkvæmd ytra mats - leiðbeiningar fyrir matsaðila

Gögn

Mat ytri matsaðila skal byggja á gögnum um starfsemi skólans, viðtölum við einstaklinga og hópa og vettvangsathugun. Taka skal hópviðtöl við nemendur, foreldra og kennara. Fjöldi viðtala ræðst af stærð og eðli skóla. Einnig skal taka einstakling- eða hópviðtöl við skólameistara, aðra stjórnendur, annað starfsfólk en kennara og fulltrúa skólanefndar. Við val á þátttakendum í rýnihópa kennara og nemenda er annars vegar hægt að fela trúnaðarmönnum kennara og forsvarsmönnum nemendafélags að tilnefna þátttakendur eða að matsaðilar velja báða hópa með slembivali þar sem gætt er að fulltrúum kynja- og námsbrauta.

Niðurstöður *Sjálfsmats í aðdraganda ytra mats: viðmið og leiðbeiningar fyrir skóla* er lykilgagn fyrir ytri úttektaraðila.

Meðal gagna sem skólum ber að afhenda matsaðilum er skólanámskrá, upplýsingar um menntun kennara, ársskýrsla skólans, eldri úttektir og kannanir, námsmatsgögn, kennsluáætlanir, upplýsingar um námstíma við brautskráningu, brottfall nemenda og fjöldi kennslustunda sem felldar eru niður vegna fjarvista kennara. Matsaðilar geta óskað eftir öðrum gögnum frá skólanum ef það þjónar tilgangi matsins.

Matsaðilar skulu leitast við að byggja niðurstöður sínar á traustum gögnum og varast alhæfingar út frá fáum tilvikum. Á sama hátt og skólum er gert í sjálfsmati sínu að rökstyðja matið með tilvísun til gagna þá er ætlast til þess að ytri matsaðilar rökstyðji sínar niðurstöður með tilvísun í gögn.

Um aðferðarfræði úttektar

Ytra matið grundvallast að miklu leyti á sjálfsmati skólans sem skólinn framkvæmir í aðdraganda ytra mats. Að hluta til er tilgangur ytra mats að sannreyna hvort sjálfsmat skólans eigi við rök að styðjast. Í þeim tilgangi fara ytri matsaðilar yfir niðurstöður sjálfsmatsins með nemendum, kennurum og stjórnendum og foreldrum nemenda eftir atvikum.

Í kjölfar þeirrar yfirferðar gefa ytri matsaðilar skólanum einkunn á sömu mælikvörðum (vísbindingum). Þær einkunnir geta verið í góðu samræmi við sjálfsmat skólans en einnig geta þær verið betri eða verri eftir atvikum. Í samantekt ytra úttektaraðila um hvern matsþátt skal rökstyðja ef mikill munur er á mati skólans og mati ytri matsaðila.

Skýrsla

Skýrsla matsaðila skiptist í tvo hluta. Annars vegar þær niðurstöður sem fram koma í samantektinni *Ytri úttekt á framhaldsskólum: viðmið og leiðbeiningar fyrir ytri úttektaraðila* en hins vegar *Inngang* þar sem fram koma upplýsingar um matsaðila, tímasetningu mats, aðferðarfræði matsins, viðmælendur, helstu tölulegu upplýsingar um skólann (sjá lista hér að neðan) og samantekt um niðurstöður ytra matsins. Í samantektinni skal gefa skólanum einkunn á hverjum hinna fimm matsþátta sem tilgreindir eru í *Ytra mat á framhaldsskólum*.

Einkunnagjöfin skal byggja á einkunnagjöf einstakra vísbendinga hvers þáttar. Í *Inngangi* geta matsaðilar einnig komið á framfæri öðrum athugasemdum sem varða starfsemi skólans. Inngangurinn skal að öllu jöfnu ekki vera lengri en um sex síður og letur ekki minna en 11 punktar. Vanda skal málfar alls texta sem matsaðilar láta frá sér sem og frágang skýrslunnar.

Áður en matsskýrslu er skilað til Menntamálastofnunar skulu matsaðilar gefa skólum og formanni skólanefndar að hámarki eina viku til að gera efnislegar athugasemdir við skýrsludrög en þó ekki það mat sem matsaðilar segja fram. Matsaðilar meta síðan hvort tillit er tekið til athugasemdanna við lokagerð skýrslu. Skýrslunni skal skila til Menntamálastofnunar á rafrænu formi og í þremur pappírseintökum.

Helstu tölulegar upplýsingar sem fram þurfa að koma um starfsemi skólans:

- fjöldi nemenda,
- fjöldi námsbrauta
- skipting nemenda á námsbrautir,
- fjöldi og stöðugildi kennara og annars starfsfólks,
- fjöldi brautskráninga eftir námsbrautum,
- menntun kennara,
- starfsaldur kennara við skólann,
- starfsmannavelta
- brotthvarf nemenda,
- aðsókn og inntaka nemenda,
- árlegur kennslutími (síðasta skólaár),
- umfang forfallakennslu, t.d. tiltekið tímabil sl. skólaárs,
- fjöldi kennslustunda sem nemendur hafa orðið af vegna forfalla kennara, á tilteknu tímabili,
- sérstakar áherslur sem skólinn hefur lagt t.d. í viðauka við skólasamning.

Einkunnagjöf

Leiðbeiningar þessar gera ráð fyrir að mat matsaðila á þáttunum fimm sé sett fram á formi greiningar á styrkleika og veikleika á hverjum þætti um sig en að mat á því hversu vel einstaka vísbendingar eiga við um skólann sé á formi einkunnar á fjögurra stiga kvarða. Einkunnagjöfinni er ætlað að auðvelda að ná málefnalegri niðurstöðu um styrkleika og veikleika skólastarfsins og leggja þannig grunn að raunhæfum umbótatillögum.

Matsaðilar gefa hverri vísbendingu einkunn á fjögurra stiga kvarða en að auki geta þeir dregið fram framúrskarandi verklag með stjörnujöf:

- (A) *Mjög gott verklag sem samræmist fyllilega kröfum laga, reglugerða og aðalnámskrár*
- (B) *Gott verklag, flestir þættir í samræmi við lög, reglugerðir og aðalnámskrá*
- (C) *Uppfyllir lágmarksviðmið um verklag en margir þættir þarfnast úrbóta*
- (D) *Óviðunandi verklag, þarfnast gagn Gerrar endurskoðunar*

Skóli hefur sjálfur í aðdraganda ytra mats metið stöðu sína með sömu viðmiðum og vísbendingum og matsaðilar nota. Niðurstöður eru settar fram á þann hátt að mat skólans er merkt S og ytra mat matsmanna er merkt M. Þegar aðilar eru sammála um matið er SM eða X skráð í viðkomandi reit. Merkt er O eigi vísbending ekki við mat á viðkomandi skóla.

Viðmið og vísbendingar

Páttur 1: Stjórnun og skipulag

Stjórnendur sem leiðtogar eiga að tryggja að stofnunin sé drifin áfram með skýru hlutverki, framtíðarsýn og grunngildum. Leiðtogar þróa, innleiða og vakta stjórnkerfi stofnunarinnar. Viðeigandi skipulag og skýr ábyrgð fyrir starfsmenn, ásamt vel skilgreindum stjórnunar-, stoð- og lykilferlum, eiga að tryggja að stefna stofnunarinnar komist með skilvirkum hætti í framkvæmd. Leiðtogar eru ábyrgir fyrir því að viðhalda og bæta árangur sem náðst hefur m.a. með því að koma á ferli stöðugra umbóta og skapa menningu sem er opin fyrir nýsköpun og lærdómi.

Mat á stjórnun og skipulagi:

1.1. Um stefnu og áætlanir

Skólinn setur sér markmið sem byggjast á lögbundnu hlutverki hans og stefnu eins og lýst er í skólanámskrá og umbótaáætlunum í samræmi við niðurstöður úr innra mati á starfsemi hans. Í skólanámskrá er fjallað um stefnu skólans og framtíðarsýn, auk sérstöðu hans, eða sérstakar áherslur í starfi, t.d. með hliðsjón af staðháttum eða þjónustu við tiltekna markhópa. Skólameistari vinnur að stefnumótun og gerð starfs- og fjárhagsáætlunar fyrir skólann til þriggja ára í senn og ber undir skólanefnd. Þar skal skilgreina nánar meginmarkmið og verkefni skólans. Markmið skólans á því tímabili snerta alla mikilvægustu þætti starfseminnar, þar á meðal nemendur, námsframboð, nám, gæði kennslu, stoðþjónustu, stjórnun, starfsmannahald og fjármál. Í skólanámskrá er gerð grein fyrir áherslum skólans og leiðum til að stuðla að góðum skólabrag, þ.á m. með tilliti til grunnþáttanna sex: heilbrigðis og velferðar, lýðræðis og mannréttinda, jafnréttis, sköpunar, sjálfbærni og læsis í viðum skilningi.

Vísbendingar

	A	B	C	D
1. Skólinn hefur skýra framtíðarsýn og skólastefnu.				
2. Stefna skólans endurspeglast í öllum starfsháttum hans.				
3. Áætlanir um það hvernig skólinn hyggst koma stefnu sinni í framkvæmd eru til staðar.				
4. Það fer fram víðtækt samráð innan skólans um stefnumótun og áætlanagerð.				
5. Grunnþættir menntunar eru sýnilegir í stefnu og megináherslum skólans.				

1.2. Um stjórnendur

Með framkomu sinni og stjórnunarháttum hvetja stjórnendur starfsmenn og styðja við bakið á þeim. Sem fyrirmyndir velta stjórnendur fyrir sér settum markmiðum og gildum og hvetja starfsmenn til að gera slíkt hið sama. Gagnsær stjórnunarstíll sem byggist á gagnkvæmri endurgjöf, trausti og opnum samskiptum stuðlar að bættum árangri stofnunar.

Vísbendingar

	A	B	C	D
6. Skólameistari gegnir skýru faglegu leiðtogahlutverki í skólanum.				
7. Það ríkir traust til stjórnenda innan skólans.				
8. Stjórnendur virkja starfsfólk til samstarfs um stefnu skólans og hvernig hún skuli framkvæmd.				
9. Stjórnendur virkja nemendur og foreldra til samstarfs um stefnu skólans og hvernig hún skuli framkvæmd.				
10. Stjórnendur vinna að því að skapa traust milli sín og starfsmanna.				

1.3. Um skipulag, verkferla og verklagsreglur

Stjórnendur koma stefnum og áætlunum í framkvæmd með því að forgangsraða, setja tímamörk, sjá til þess að til staðar séu viðeigandi ferli, skilgreind verkefni og stjórnskipulag. Í skólanámskrá skulu vera verklagsreglur sem gilda um meðferð og úrlausn mála, þar á meðal varðandi námsmat, fjarvistir, veikindi og sérúrræði, skólasókn og námsframvindu. Þar skulu einnig vera upplýsingar um viðurlög við brotum á skólareglum og reglur um meðferð ágreiningsmála og beitingu viðurlaga.

Vísbendingar

	A	B	C	D
11. Skipurit skólans endurspeglar raunverulega ábyrgðar- og verkaskiptingu starfsfólks.				
12. Stefnan í skólanámskrá endurspeglast í starfsháttum skólans.				
13. Reglulega er fylgst með því að unnið sé samkvæmt verklagsreglum skólans.				

1.4. Um innra mat

Hver skóli þróar aðferðir sem taka mið af sérstöðu skólans, til að meta hvort og að hve miklu leyti markmiðunum hans hefur verið náð. Innra mat hvers skóla byggist á kerfisbundinni aðferð sem lýst er í skólanámskrá. Í starfsáætlun/sjálfsmatsáætlun skólans fyrir hvert skólaár kemur síðan fram hvaða þættir eru viðfangsefni innra mats. Til að leggja megi raunhæft mat á skólastarfið þarf að afla upplýsinga um það með margvíslegum hætti. Á grundvelli fjölbreyttra gagna er lagður grunnur að innra mati skólans. Leggja skal áherslu á virka þátttöku starfsfólks, nemenda, foreldra og annarra hagsmunaaðila eftir því sem á við.

Vísbendingar

	A	B	C	D
14. Skólinn hefur skilgreint skýr matsviðmið til nota við innra mat.				
15. Innra mat byggir á fjölbreyttri gagnaöflun og greiningu gagnanna.				
17. Innra mat byggir á þátttöku allra hagsmunaaðila skólasamfélagsins.				
18. Líðan nemenda er markvisst könnuð.				
19. Innra mat skólans leiðir til skýrrar niðurstöðu um styrkleika og veikleika skólastarfsins.				
20. Niðurstöður innra mats eru markvisst notaðar við að þróa skólann.				

Þáttur 2: Kennsla og námsframboð

Fjölbreytilegt námsumhverfi, sem er hvetjandi og styðjandi fyrir nemendur, er ein forsenda þess að nemendur eigi þess kost að tileinka sér lykilhæfni sem til dæmis lýtur að sjálfsþekkingu, sjálfstæði, frumkvæði og skapandi hugsun. Kennsluhættir þurfa að veita öllum nemendum tækifæri til að nýta hæfileika sína og gefa þeim kost á að fá endurgjöf á vinnu sína. Fjölbreytni í vinnubrögðum og kennsluaðferðum er ein forsenda þess að nemendur öðlist margvíslega hæfni. Mikilvægt er að hafa í huga að mismunandi hæfniviðmiðum er hægt að ná á margvíslegan hátt og að sömu aðferðir henta ekki öllum nemendum jafn vel. Þá mega kennsluhættir ekki mismuna nemendum eftir kynferði, búsetu, uppruna, litarhætti, fötlun, trúarbrögðum, kynhneigð eða félagslegri stöðu.

Mat á kennslu og námsframboði:

2.1. Um nám og kennslu

Í framhaldsskólum gefst nemendum kostur á að velja sér fjölbreyttar námsbrautir sem veita margs konar undirbúning og réttindi á sviði almenns náms, listnáms, bóknáms og starfsnáms. Kennsluhættir þurfa að veita öllum nemendum tækifæri til að nýta hæfileika sína og gefa þeim kost á að fá endurgjöf á vinnu sína. Áhersla á hæfni nemenda að loknu námi krefst þess að nýttar séu fjölbreyttar leiðir til að meta hæfni nemenda og veita þeim leiðsögn í átt að settu marki. Fjölbreytni í vinnubrögðum og kennsluaðferðum er ein forsenda þess að nemendur öðlist margvíslega hæfni. Til að öðlast lykilhæfni þurfa nemendum að gefast ríkuleg tækifæri til að fást við mismunandi viðfangsefni sem tengja má starfsumhverfi og daglegu lífi. Í öllu skólastarfi, bæði í og utan kennslustunda, þarf að styrkja nemendur til að móta sér skoðanir, viðhorf og hæfni bæði almennt og á tilteknum sviðum.

Vísbendingar

	A	B	C	D
21. Skólinn hefur yfir að ráða fagmenntuðum kennurum til að kenna áfanga á námsbrautum skólans.				
22. Kennsluhættir eru fjölbreyttir.				
23. Kennsluhættir eru til þess fallnir að koma til móts við ólíka nemendur og ólík viðfangsefni í kennslu.				
24. Kennslustundir eru vel skipulagðar og kennslutíminn vel nýttur.				
25. Kennsluhættir hvetja til virkrar þátttöku nemenda í kennslustundum.				
26. Kennsluhættir ýta undir sjálfstæð vinnubrögð nemenda.				
27. Nemendur eru þjálfaðir í að hugsa á gagnrýninn hátt, tjá sig og koma sjónarmiðum sínum á framfæri.				
28. Góður vinnufriður er í kennslustundum.				

2.2. Um kennsluáðstæður/stuðning við nemendur

Mikilvægt er að veita nemendum með sérþarfir kennslu og þann stuðning sem þeir þurfa á að halda og tók eru á að veita, samanber gildandi reglugerð um nemendur með sérþarfir. Það er ýmist gert með því að bjóða fram nám á námsbrautum fyrir fatlaða eða veita þeim sérstakan stuðning á öðrum námsbrautum framhaldsskóla. Vinnustaðanám og starfsþjálfun eiga að veita nemendum mikilvæg tækifæri til að hagnýta þekkingu sína og leikni og öðlast þar með hæfni til þátttöku í atvinnulífinu.

Vísbendingar

	A	B	C	D
29. Nemendur með sérþarfir fá nauðsynlegan stuðning og þjónustu til að stunda nám.				
30. Skólinn aðstoðar starfsnámsnemendur við að komast í starfsþjálfun.				

2.3. Um námsmat

Megintilgangur námsmats er að veita leiðbeinandi upplýsingar um námið og hvernig markmiðum þess verður náð. Með námsmati er fylgst með því hvernig þeim tekst að ná almennum hæfniviðmiðum aðalnámskrár, stuðlað að námshvatningu, nemendur örvaðir til framfara og metið hvaða aðstoð þeir þurfa. Námsmat miðar einnig að því að afla vitneskju um árangur skólastarfsins og hvernig einstaklingum og hópum gengur að ná settum markmiðum. Tryggja þarf að allt námsmat sé þannig úr garði gert að það meti það sem á að meta á áreiðanlegan hátt.

Vísbendingar

	A	B	C	D
31. Skólinn gerir nemendum skýra grein fyrir viðmiðum um námsmat og matskvörðum.				
32. Námskröfur í áföngum eru í góðu samræmi við námsmatsviðmið aðalnámskrár.				
33. Niðurstöður námsmats eru notaðar markvisst til að bæta kennsluhætti.				

2.4. Um kennara

Gæði menntunar og árangur skólakerfisins byggist fyrst og síðast á vel menntaðri og áhugasamri fagstétt kennara. Fagmennska kennara byggist á sérfræðilegri starfsmenntun, þekkingu, viðhorfum og siðferði starfsins. Fagmennska kennara snýst um nemendur, menntun þeirra og velferð. Á kennurum hvílir ekki aðeins sú skylda að miðla þekkingu til nemenda heldur einnig að veita þeim tækifæri til að afla sér þekkingar og leikni, örva starfsgleði þeirra og efla frjóa hugsun. Kennararnir eru mikilvægasta auðlind skólans. Kennurum ber að viðhalda og auka starfshæfni sína í gegnum starfsmenntun og faglegt samstarf við aðra kennara.

Vísbendingar

	A	B	C	D
34. Kennarar sækja reglulega starfsmenntun til að viðhalda hæfni sinni í starfi.				
35. Kennarar eru hvattir til nýbreytni í starfi.				
36. Kennarar nýta tækifæri til að þróa kennslu sína í samstarfi við aðra kennara innan skólans og utan.				
37. Kennarar fá reglulega endurgjöf á kennsluna frá öðrum kennurum eða matsaðilum.				

2.5. Um námsgögn

Námsgögn hvers konar gegna mjög þýðingarmiklu hlutverki til að ná markmiðum skólastarfs. Námsgögn, kennsluáferðir og vinnubrögð sem skólar kjósa að viðhafa, skipulag skólastarfsins og námsmat á allt að taka mið af skilgreindum hæfniviðmiðum og grunnþáttum og vera þannig útfært að möguleikar nemenda á að ná þeim séu nýttir til hins ýtrasta. Námsgögn skulu vera fjölbreytt og vönduð og taka mið af nýjustu þekkingu á sviði menntunar- og kennslufræða. Skólasöfn gegna lykilhlutverki við að skapa skilyrði til að þroska og efla skilning nemenda á eðli upplýsinga og gagna sem þeir þurfa að hafa aðgang að í námi sínu og stuðla að frumkvæði og sjálfstæðum vinnubrögðum.

Vísbendingar

	A	B	C	D
38. Fjölbreytt og góð námsgögn eru notuð í kennslu.				
39. Skólinn notar námsumsjónarkerfi með virkum hætti til að miðla námsgögnum.				
40. Skólinn notar rafræn námsgögn og hjálpartæki með markvissum hætti.				
41. Skólinn hefur yfir að ráða fullnægjandi námsgögnum, búnaði og hjálpartækjum til verklegrar kennslu.				
42. Skólinn hefur yfir að ráða fullnægjandi námsgögnum, búnaði og hjálpartækjum til bóklegrar kennslu.				
43. Skólasafn skólans er búið fullnægjandi bókum og nýsigögnum auk annars safnkosts sem tengist kennslugreinum skóla.				

Páttur 3: Samskipti og líðan

Allt skólasamfélagið þarf að vera meðvitað um það hlutverk framhaldsskólans að hafa velferð nemenda í fyrirrúmi. Velferð og heilbrigði krefst þess að líkamlegum, andlegum og félagslegum þáttum nemenda sé sinnt. Uppeldisstarf skóla miðar að því að nemendur verði virkir og ábyrgir þátttakendur í lýðræðissamfélagi, virði jafnrétti í samskiptum og taki ábyrga afstöðu til eigin velferðar og annarra. Hér skiptir skólabragurinn, samskipti innan skóla sem utan og virk þátttaka nemenda í mótun skólasamfélagsins, höfuðmáli.

Mat á samskiptum og líðan:

3.1. Um skólabrag

Jákvæður skólabragur er í eðli sínu forvarnarstarf og getur dregið úr neikvæðum samskiptum, s.s. einelti og öðru ofbeldi. Meðal grundvallarréttinda nemenda er að hafa vinnufrið í skólanum þannig að þeir geti náð sem bestum tökum á náminu og að kennslan nýtist þeim sem best. Því þarf að leggja áherslu á að skapa jákvæðan skólabrag í hverjum skóla og góðan vinnuanda í einstökum bekkjardeildum og námshópum. Stjórnendum skóla, kennurum og öðru starfsfólki ber í starfi sínu að stuðla að jákvæðum skólabrag og starfsanda í öllu skólasterfi með velferð nemenda og öryggi að leiðarljósi.

Vísbendingar

	A	B	C	D
44. Skólabragur er jákvæður og einkennist af sanngirni og virðingu.				
45. Nemendum líður vel í skólanum.				
46. Farið er eftir ferli við brotum á skólareglum.				

3.2. Um samskipti í skólastofunni

Í öllu skólasterfi, bæði í og utan kennslustunda, þarf að styrkja nemendur til að móta sér skoðanir, viðhorf og hæfni bæði almennt og á tilteknum sviðum. Þetta gerir kröfu um að nemendur samþætti þekkingu sína og leikni, um leið og þeir fá tækifæri til að þjálfra félagshæfni, sem byggir á siðgæði og virðingu fyrir mannréttindum og jafnrétti. Gæta verður þess einnig að nemendur æfist í að tjá skoðanir sínar og skýra verklag á ábyrgan, gagnrýnn og skýran hátt.

Vísbendingar

	A	B	C	D
47. Góður andi ríkir í skólastofunni.				
48. Samskipti í skólastofunni einkennast af lýðræðislegum gildum, aga og virðingu.				
49. Skólinn kemur gildum sínum skýrt á framfæri við nemendur innan og utan skólastofunnar.				

3.3. Um félagslíf nemenda

Í hverjum framhaldsskóla skal starfa nemendafélag sem vinnur meðal annars að félags-, hagsmuna- og velferðarmálum nemenda. Það setur sér lög um starfssvið og starfshætti og starfar á ábyrgð skóla sem sér því fyrir starfsaðstöðu. Skólum er heimilt að styrkja félögin fjárhagslega og skal bókhald þeirra háð sömu reglum og bókhald skólanna. Nemendur kjósa fulltrúa í skólaráð og tilnefna fulltrúa á skólafund og áheyrnarfulltrúa í skólanefnd. Í skólanámskrá skulu vera upplýsingar um félagsstarf nemenda á vegum skólans.

Vísbendingar

	A	B	C	D
50. Nemendafélag skólans heldur uppi öflugum félagsstarfi fyrir nemendur.				
51. Gott samstarf og skilningur er á milli nemendafélagsins og stjórnenda skólans.				
52. Skólinn styður við félagsstarf nemenda.				
53. Jafnrétti og lýðræði einkennir félagsstarf nemenda.				

3.4. Um samskipti við foreldra/forráðamenn

Mikilvægt er að framhaldsskólar vinni að skipulegri samvinnu heimilis og skóla. Foreldraráð skal starfa í hverjum skóla og eiga forsjárforeldrar/forráðamenn allra nemenda skólans rétt á aðild að því. Stjórn foreldraráðs tilnefnir áheyrnarfulltrúa í skólanefnd. Hlutverk ráðsins er samkvæmt lögum að styðja við skólastarfið, huga að hagsmunamálum nemenda og, í samstarfi við skólann, efla samstarf foreldra og forráðamanna ólögráða nemenda við skólann.

Vísbendingar

	A	B	C	D
54. Forráðamenn skólans líta á foreldraráðið sem mikilvægan samstarfsaðila.				
55. Foreldrar eru vel upplýstir um skólastarfið.				
56. Foreldraráð styður við skólastarf og gætir hagsmuna nemenda.				

3.5. Um samstarf við önnur skólastig og atvinnulíf

Mennta- og menningarmálaráðuneytið leggur áherslu á sveigjanleg skil milli grunn- og framhaldsskóla og framhalds- og háskóla. Til að tryggja samfellu og stuðla að velferð nemenda er mikilvægt að milli grunnskóla og framhaldsskóla séu virk tengsl og miðlun upplýsinga eigi sér stað. Samkvæmt lögum um framhaldsskóla er skólunum heimilt að bjóða upp á nám í framhaldi af skilgreindum námslokum á þriðja hæfniprepi. Framhaldsskólar skulu alltaf auglýsa nám á fjórða þrepi í framhaldsskólalæningum. Samstarf framhaldsskóla og atvinnulífs er ferskt þess að skólakerfið geti brugðist við þörfum atvinnulífsins og jafnframt boðið upp á fjölbreytt nám sem nýtist nemendum í störfum að námi loknu.

Vísbendingar

	A	B	C	D
57. Skráð og virk tengsl eru við grunnskólastig um nám nemenda.				
58. Skráð og virk tengsl eru við háskólastig um nám nemenda.				
59. Skráð og virkt tengsl eru við atvinnulíf um nám nemenda.				

Þáttur 4: Húsnæði og aðbúnaður

Allt skólahúsnæði skal uppfylla kröfur laga um aðbúnað, hollustu og öryggi á vinnustöðum. Einnig ber að uppfylla kröfur heilbrigðis- og byggingaryfirvalda til slíkra mannvirkja. Húsnæði, skólalóð og allur aðbúnaður þarf að vera þannig úr garði gerður að unnt sé að ná markmiðum laga um framhaldsskóla og aðalnámskrár framhaldsskóla. Er þar sérstaklega átt við að húsnæðið henti þeirri starfsemi sem þar fer fram og nemendum og starfsfólki skóla sé tryggt öruggt og heilsusamlegt vinnuumhverfi sem skapar öryggi og vellíðan.

Mat á húsnæði og aðbúnaði:

Vísbendingar

	A	B	C	D
60. Kennsluhúsnæði skólans er fullnægjandi fyrir þá starfsemi sem þar fer fram.				
61. Skólinn leggur sig fram um að gera skólahúsnæðið aðlaðandi.				
62. Skólinn býr yfir/hefur aðgang að fullnægjandi íþróttaaðstöðu.				
63. Félagsaðstaða nemenda er fullnægjandi.				
64. Stjórnendur, kennarar og aðrir starfsmenn eiga kost á fullnægjandi vinnuaðstöðu í húsnæði skólans.				
65. Skólinn hefur fullnægjandi mötuneytisaðstöðu.				
66. Tölvukostur skólans er fullnægjandi.				

Páttur 5: Lykilárangur

Framhaldsskólum er ætlað að stuðla að þroska nemenda þannig að þeir geti tekið virkan þátt í lýðræðisþjóðfélagi með skapandi og gagnrýnum hætti. Þeim er einnig ætlað að búa nemendur undir frekara nám og þátttöku í atvinnulífi. Árangur er vandmeðfarið hugtak, ekki síst í menntun þar sem markmiðin eru flókin og langtímaárangur oftast illmælanlegur. Mat skólans á árangri skólastarfsins takmarkast því við mælanlega þætti sem tengjast markmiðum skólans og lögbundnu hlutverki þeirra. Mikilvægt er að skólinn noti viðurkenndar aðferðir til að mæla árangur af skólastarfinu og skýr viðmið til að meta niðurstöður mælinga.

Mat á lykilárangri:

5.1. Um námsárangur

Námi við framhaldsskóla lýkur með lokaprófi sem gefur réttindi á næsta skólastig, veitir starfsréttindi eða býr nemandann með fullnægjandi hætti undir frekara nám og þátttöku á vinnumarkaði. Lokapróf eða lokaumsögn nemanda á að segja til um hversu vel nemandinn er undir það búinn að takast á hendur nám á næsta skólastig eða til starfa á vinnumarkaði. Skólinn tryggir að gerðar séu eðlilegar og hæfilegar kröfur til nemenda í námsmati. Nemandinn, viðtökuskólar og atvinnulíf getur treyst því að lokapróf meti á réttmætan og áreiðanlegan hátt hversu vel nemandanum hefur tekist að afla sér þeirrar hæfni sem ætlast er til af aðalnámskrá og skólanámskrá.

Vísbendingar

	A	B	C	D
67. Nemendur sýna ásættanlegar framfarir í námi samkvæmt markmögum skólans.				
68. Útskriftarhlutfall skólans er ásættanlegt samkvæmt markmögum skólans.				
69. Skólinn hefur náð árangri í að draga úr brotthvarfi.				

5.2. Um árangur í grunnþáttum

Við lok framhaldsskóla þarf nemandi að standa á eigin fótum og taka þátt í lýðræðisþjóðfélagi á sömu forsendum og aðrir. Nemendur í framhaldsskóla taka út mikilvægan þroska á framhaldsskólaárunum og framhaldsskólum ber skylda til að stuðla að því að nemendur sem ljúka námi hafi fengið tækifæri til að þroska með sér þá hæfni sem þykir nauðsynleg til að einstaklingurinn geti mótað framtíð sína á farsælan hátt fyrir sjálfan sig og samfélagið. Grunnþættir menntunar eiga að leiðbeina framhaldsskólum við að vinna að þessu markmiði en þeir eru læsi, lýðræði og mannréttindi, jafnrétti, sjálfbærni, heilbrigði og velferð og sköpun. Í aðalnámskrá framhaldsskóla eru grunnþættirnir tengdir við markmið sem snúa að hæfni nemenda, svokallaðri lykilhæfni. Í vísbendingum er gefinn kostur á að meta árangur nemenda á einstökum lykilhæfniþáttum ef skólinn hefur kannað þá með einhverjum skipulögðum hætti.

Vísbendingar

	A	B	C	D
70. Nemendur hafa tileinkað sér læsi, tjáningu og samskipti.				
71. Nemendur eru skapandi í hugsun og sýna frumkvæði við hagnýtingu þekkingar.				
72. Nemendur hafa tileinkað sér lýðræðisvitund og virðingu fyrir mannréttindum.				
73. Nemendur hafa skilningu á og sýna virðingu fyrir jafnrétti.				
74. Nemendur bera ábyrgð á eigin velferð og heilbrigði.				
75. Nemendur hafa skilning á sjálfbærni og eru meðvitaðir um umhverfi sitt.				

5.3. Um langtímaárangur

Þjóðfélagið væntir þess að framhaldsskólar starfi með hag nemenda sinna að leiðarljósi sem og samfélagsins alls. Þetta kemur fram með tvennum hætti, að nemendur skólans nái að dafna í námi og starfi og að skólinn þróist á eðlilegan hátt sem endurspeglar aðstæður á hverjum tíma.

Fæstir skólar hafa nokkur gögn um afdrif nemenda eftir brautskráningu enn sem komið er. Þó hefur færst í vöxt að skólar haldi sambandi við fyrrverandi nemendur og kanni hvernig þeim hefur farnast t.d. með könnunum eða með upplýsingum um gengi nemenda í háskóla eða öðru námi. Eftirfarandi vísbendingar eru til þess gerðar að gefa skólum færi á að koma á framfæri upplýsingum um afdrif nemenda ef slíkar upplýsingar liggja fyrir en ekki er hægt að gera kröfu til þess að allir skólar hafi metið þessa þætti.

Vísbendingar

	A	B	C	D
76. Skólinn kannar reglulega hvernig námið hefur nýst brautskráðum nemendum.				
77. Nemendur skólans ná árangri á næsta skólastigi eða í atvinnulífi, eftir eðli náms.				
78. Skólinn hefur sýnt að hann lagar sig að breyttum kröfum og aðstæðum í samfélaginu.				

